

Kennisprogramma Bevolkingszorg

Stand van zaken

Versie 13 februari 2018

Instituut Fysieke Veiligheid
Expertisecentrum
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.ifv.nl
info@ifv.nl
026 355 24 00

Colofon

Titel: Kennisprogramma Bevolkingszorg. Stand van zaken
Datum: 13 februari 2018
Status: Definitief
Contactpersoon: Martina Duyvis
Eindverantwoordelijk: Menno van Duin

Inhoud

	Inleiding	5
1	Kenniscirkel	6
2	Kennis evalueren	7
2.1	Leergesprekken Bevolkingszorg	7
3	Kennis ontwikkelen	8
3.1	Spontane burgerhulpverlening	8
3.2	Verminderd zelfredzamen	8
3.3	Voorbereid op de toekomst	9
3.4	Overig onderzoek	9
4	Kennis ontsluiten	10
4.1	Producten GROOT(ER) actualiseren	10
4.2	Regionale bijeenkomsten mini-crisis en leergesprekken Bevolkingszorg	10
4.3	Overige activiteiten kennisontsluiting	10

Over het Instituut Fysieke Veiligheid

Het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) draagt bij aan een veilige samenleving door het versterken van de veiligheidsregio's en hun partners bij het professionaliseren van hun taken. Wij ontwikkelen en delen relevante kennis, wij hebben expertise voor het verwerven en beheren van gemeenschappelijk materieel en wij adviseren de betrokken besturen. Ons motto hierbij is: signaleren en verbinden.

Het IFV is een publiekrechtelijke organisatie, ingesteld bij wet. Als zelfstandig bestuursorgaan hebben wij geen winstoogmerk. Onze tarieven zijn kostendekkend waarmee we ons voortbestaan waarborgen en onze missie kunnen verwezenlijken.

Inleiding

De ontwikkeling van de kolom Bevolkingszorg heeft de afgelopen jaren gestalte gekregen door verschillende projecten die geleid hebben tot kwalificatieprofielen en opleidingskaders ('GROOTER'), de slachtofferinformatiesystematiek (SIS) en de bovenregionale pool crisiscommunicatie. Het project Versterking Bevolkingszorg, onderdeel van de Strategische Agenda van het Veiligheidsberaad, beoogt een impuls te geven aan de implementatie van de visie *Bevolkingszorg Op Orde 2.0*.¹

In het kader van de professionalisering van de kolom Bevolkingszorg heeft het Instituut Fysieke Veiligheid medio 2016, in afstemming met veld, een kennisprogramma Bevolkingszorg uitgewerkt.² Dit kennisprogramma beoogt kennis te genereren waar het veld behoefte aan heeft en zodoende de 'kennispositie' van het veld te versterken. Als primaire doelgroep voor het kennisprogramma zijn de sleutelfunctionarissen aangemerkt.

Het IFV heeft, vanuit de wettelijke taak (Wvr art. 68), eenmalig een budget beschikbaar gesteld voor het opstellen en uitvoeren van het kennisprogramma Bevolkingszorg. Het kennisprogramma is beschreven in het document *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017*.¹

De uitvoering van het kennisprogramma Bevolkingszorg is ondergebracht bij het lectoraat Crisisbeheersing van het IFV. Doelstelling van het lectoraat is het ontwikkelen en delen van kennis en kunde op het brede terrein van de crisisbeheersing. Dit ten behoeve van bestuurders, hulpdiensten (brandweer, politie, ambulancezorg/GHOR) en gemeentelijke diensten, maar ook van al die andere actoren die ten tijde van een crisis een rol spelen. Dit gebeurt door onderzoek en evaluaties te verrichten en de informatie en kennis zo breed mogelijk beschikbaar te stellen en te delen.

In deze notitie wordt de stand van zaken van het kennisprogramma Bevolkingszorg toegelicht: de resultaten van onderzoek dat inmiddels is verricht, de accentverschuivingen die op basis van voortschrijdend inzicht in het kennisprogramma zijn aangebracht, en het verdere vervolg. Deze notitie vormt daarmee een aanvulling op het document *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017* en is volgens de lijn van dat document opgesteld; waar van toepassing wordt verwezen naar de betreffende hoofdstukken van het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017*.

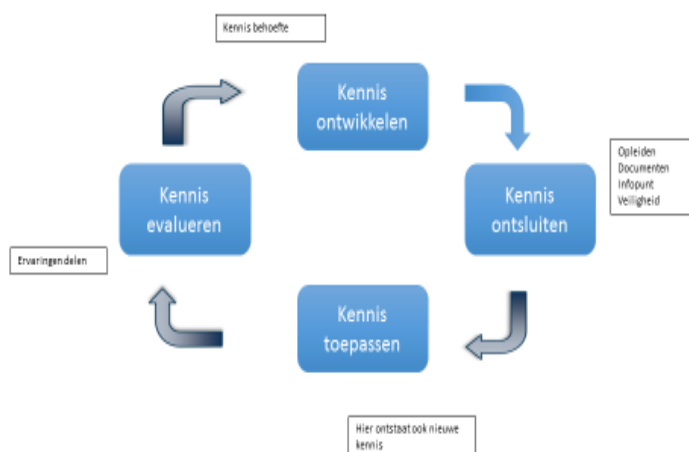
¹ Commissie Bevolkingszorg op orde / Veiligheidsberaad (2014) *Bevolkingszorg Op Orde 2.0. Eigentijdse bevolkingszorg, volgens afspraak*.

² IFV (2016). *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017* (versie 1, 28 juni 2016)

1 Kenniscirkel

Behalve aan het ontwikkelen van kennis (door onderzoek) besteedt het kennisprogramma Bevolkingszorg ook aandacht aan het ontsluiten van kennis (zowel landelijk/centraal ontwikkelde kennis naar de regio/gemeente als regionaal/lokaal ontwikkelde kennis naar landelijk niveau) en aan evaluatie van kennis (incidenten, oefeningen en maatschappelijke ontwikkelingen leiden tot nieuwe kennisbehoefte). Op deze wijze draagt het kennisprogramma bij aan een sluitende 'kenniscirkel' (zie onderstaande figuur). Een en ander is beschreven in hoofdstuk 1 van het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017*.

Het *toepassen* van kennis (bijv. kennis verwerken in beleid, procedures en protocollen, en in opleiden, trainen en oefenen) gebeurt in de praktijk en is geen onderdeel van het kennisprogramma.

1

2 Kennis evalueren

Evaluatie van kennis die in de praktijk, bij incidenten of oefeningen, is toegepast, is in het kennisprogramma Bevolkingszorg opgenomen in de vorm van 'leergesprekken'.

2.1 Leergesprekken Bevolkingszorg

De leergesprekken worden, zoals beschreven in het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017*, gecombineerd met bijeenkomsten 'mini-crisis voor Bevolkingszorg'. Incidenten die door het lectoraat Crisisbeheersing zijn onderzocht, vormen de basis voor deze leergesprekken / bijeenkomsten; het gaat om casus uit de onderzoeken van het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017* en de reeks *Lessen uit crises en mini-crisis*. Zie paragraaf 4.2.

3 Kennis ontwikkelen

In het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017* zijn drie thema's voor onderzoek aangemerkt:

1. Een (inter)nationale vergelijking van spontane burgerhulpverlening.
2. Inzicht in de mogelijkheden om verminderd zelfredzamen te helpen.
3. Voorbereid op de toekomst.

De resultaten van deze onderzoeken zijn of worden beschreven in een rapport en/of factsheet.

3.1 Spontane burgerhulpverlening

Het thema spontane burgerhulpverlening is in het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017* in drie deelprojecten uitgewerkt:

- a. Analyse rampen vanuit perspectief bevolkingszorg
- b. Analyse leerpunten oefeningen
- c. Literatuuronderzoek buitenland.

a. Analyse rampen vanuit perspectief bevolkingszorg

Gaandeweg dit onderzoek bleek de analyse veel overlap te vertonen met het onderzoek naar 'Lokale (mini-)crises (vaak) zonder opschaling' (zie paragraaf 3.3b). In het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017* werd een mogelijke overlap van beide onderzoeken overigens reeds voorzien en werd opgemerkt dat, waar effectief, beide onderzoeken gecombineerd zouden worden. Daarom is besloten deze analyse af te sluiten en het resterende budget te benutten voor het onderzoek 'Lokale (mini-)crises (vaak) zonder opschaling'.

b. Analyse leerpunten oefeningen

Voor een analyse van de leerpunten uit oefeningen van de veiligheidsregio's waarbij burgers zijn betrokken, bleken onvoldoende geschikte data beschikbaar te zijn. Om die reden is aan dit deelproject geen verder gevolg gegeven.

c. Literatuuronderzoek buitenland

Het literatuuronderzoek naar spontane burgerhulpverlening in het buitenland wordt in de eerste helft van 2018 afgerond. De resultaten worden beschreven in een factsheet.

3.2 Verminderd zelfredzamen

Zoals werd aangegeven in het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017* heeft het Veiligheidsberaad het thema 'verminderde zelfredzaamheid' opgenomen in haar strategische agenda. Een belangrijke vraag is wat de verantwoordelijkheid van de overheid voor verminderd zelfredzame burgers (een van de uitgangspunten van *Bevolkingszorg op orde 2.0*) betekent. Het Veiligheidsberaad heeft het lectoraat Crisisbeheersing gevraagd om

dit vraagstuk te onderzoeken. Dit onderzoek wordt in 2018 uitgevoerd; het rapport zal naar verwachting uiterlijk in november 2018 verschijnen.

3.3 Voorbereid op de toekomst

Onder het thema 'voorbereid op de toekomst' vallen twee onderzoeken:

- a. Lessen uit de crisishulpverlening
- b. Lokale (mini-)crises (vaak) zonder opschaling

a. Lessen uit de crisishulpverlening

Het onderzoek naar de ervaringen die zijn opgedaan bij de organisatie van de (crisis)hulpverlening van grote aantallen vluchtelingen die vanaf september 2015 naar Nederland kwamen, is in 2017 afgerond. De resultaten zijn beschreven in het rapport *Vluchtelingencrisis 2015: lessen uit de crisishulpverlening* en een gelijknamige factsheet.³

b. Lokale (mini-)crises (vaak) zonder opschaling

Het onderzoek naar lokale (mini)crises is gecombineerd met het onderzoek 'Analyse rampen vanuit perspectief bevolkingszorg' (zie paragraaf 3.1a). Het onderzoek wordt in de eerste helft van 2018 afgerond.

3.4 Overig onderzoek

Factsheet Burgerhulpverlening

Mede op basis van de vijf jaarboeken *Lessen uit crises en mini-crisis* worden in 2018 in een factsheet ten behoeve van de OvD's Bevolkingszorg enkele belangrijke lessen over (de coördinatie van) burgerhulpverlening samengevat.⁴

Behoeften van burgers in de nafase

In het kader van haar afstudeerproject bij het IFV heeft Britt de Jonge (Saxion Hogeschool) in 2017 onderzoek gedaan naar de behoeften van burgers in de nafase van crises: *In de nafase. Een verkennend onderzoek naar de behoeften van betrokken burgers in de nafase van een ramp of (mini)crisis*.⁵ De resultaten van dit onderzoek zullen in samenwerking met het Expertteam Nafase worden verwerkt in een factsheet, bestemd voor professionals Bevolkingszorg.

³ te raadplegen op het IFV-kennisplein en website van het lectoraat Crisisbeheersing:

<https://www.ifv.nl/kennisplein/Documents/20170315-IFV-Vluchtelingencrisis-2015-lessen-uit-de-crisishulpverlening.pdf>

⁴ Ook in enkele andere publicaties van het IFV wordt ingegaan op dit thema, zie bijvoorbeeld *Burgerhulp bij grootschalige geneeskundige hulpverlening*, IFV, 2013.

⁵ <https://hbo-kennisbank.nl/record/saxionhogeschool/4D7BEADD-89FA-4F96-9104E27F8EE19B91>

4 Kennis ontsluiten

4.1 Producten GROOT(ER) actualiseren

(geen aanvullingen)

4.2 Regionale bijeenkomsten mini-crisis en leergesprekken Bevolkingszorg

De resultaten van de onderzoeken uit het *Kennisprogramma Bevolkingszorg 2016-2017* en inzichten uit de reeks *Lessen uit crises en mini-crisis* van het lectoraat Crisisbeheersing, vormen de basis voor regionale bijeenkomsten / leergesprekken Bevolkingszorg. Deze bijeenkomsten worden in 2018 georganiseerd.

4.3 Overige activiteiten kennisontsluiting

Op 12 juni 2017 vond een 'plug-in' bijeenkomst plaats over het thema 'Bevolkingszorg: de aanpak tijdens en na acute crisissituaties', waar lessen uit de crisisnoodopvang ten tijde van de vluchtelingencrisis in 2015 en lessen uit de nafase van de hagelstorm van 23 juni 2016 zijn gedeeld.⁶

In 2018 zal nog een tweede plug-in bijeenkomst worden georganiseerd naar aanleiding van het onderzoek 'Lokale (mini-)crisis (vaak) zonder opschaling' (paragraaf 3.3.b).

⁶ Presentaties en verslagen van de plug-in kennissessie 'Bevolkingszorg: de aanpak tijdens en na acute crisissituaties' zijn te raadplegen via: <https://www.ifv.nl/kennisplein/bevolkingszorg-gemeente/publicaties/presentaties-plug-in-bevolkingszorg-aanpak-tijdens-en-na-acute-crisissituaties>.